

ESF-projektet *Nätverk Lunds stift*

A photograph of three people in a garden. On the left, a woman with short grey hair and glasses stands wearing a black apron with 'VÄXA' written on it. In the center, a man in a blue shirt and black apron with 'VÄXA' on it stands holding a shovel. On the right, a woman with long blonde hair and glasses sits on the grass wearing a patterned blue and green top. In the background, there is a large green hedge and a church with a tall spire under a cloudy sky.

Återhämtning

EN VÄRDIG REHABILITERING,
SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSTRÄNING

© Lunds stift samt respektive fotograf och författare
Utgiven med stöd av ESF och Lunds stift

CITAT De handskrivna citaten på sidorna är från deltagarna i projektet

TEXTER Per Håkansson och Andrea Kollmann

FOTO Per Håkansson

GRAFISK FORM Anneli Dennersten

ISBN 978-91-639-8257-6

TRYCK Ljungbergs Tryckeri i Klippan, 2018

PAPPER Artic silk (omslag), Artic matt (inlaga)

TYPSNITT Sabon och FoundrySterling

ESF-projektet *Nätverk Lunds stift*

Återhämtning

EN VÄRDIG REHABILITERING,
SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSTRÄNING

Innehåll

INLEDNING

BAKGRUND

4 *EFS-projektet Nätverk Lunds stift*

BERÄTTELSE

8 *Ett projekt växer fram och blir en del av församlingens arbete*

16 *Trädgården – en plats för återhämtning*

22 *En integrerad del av församlingens arbete*

30 *Samhällspåverkan – deltagarnas röster kommer till tals*

36 *Praktisk handledning*

38 *Nyanlända tar plats i verksamheten*

SAMARBETSPARTNER

42 *Arbetsförmedlingen – ett gott samarbete*

UTVÄRDERING

46 *Vår externa utvärderare*

Att återerövra makten över sitt eget liv

TIO FÖRSAMLINGAR I LUNDS STIFT, Karlskrona, Ronneby, Västra Vram, Hörby, Burlöv, Klippan, Allerum, Karlshamn, Villie och Ängelholm samt AlltMöjligt Verkstaden i Broby, har under åren 2015–2018 deltagit i ett projekt inom ramen för Europeiska Socialfonden (ESF). Projektet fick namnet *Nätverk Lunds stift*.

Dessa församlingar har tagit emot personer, som står långt från arbetsmarknaden för att erbjuda dem rehabilitering, sysselsättning och arbetsträning.

Under vårt arbete tillsammans med deltagarna har arbetsformer utvecklats i en riktning som överensstämmer med det man idag kallar för Återhämtning.

Enligt Alain Topor ¹⁾ är återhämtning en process där personer återerövrar makten över sitt eget liv. Återhämtning tar sin utgångspunkt i individernas behov och önskemål och vad deras erfarenheter visat vara bäst för dem. En annan viktig faktor i återhämtning är att bli respektfullt bemött, sedd och bekräftad. Gruppen spelar en betydande roll, att möta andra i en egen återhämtningsprocess är viktigt. Enligt Topor har deltagarna en central roll i sin egen återhämtning, samtidigt spelar personalens engagemang och omsorg en avgörande roll i återhämtningsprocessen.

I denna bok lyfter vi fram berättelser från personer som på olika sätt har varit involverade i detta ESF-projekt, deltagare, handledare, församlingsmedarbetare, politiker och handläggare på Arbetsförmedlingen.

Vi som har arbetat i ledningsgruppen för detta ESF-projekt upplever att arbetet har berikat inte bara deltagarna utan alla som på något sätt har varit involverade i arbetet.

LUND, PINGSTEN 2018

Johannes Jørgensen, Carita Ibarra Kristensen, Valentin Bakran och Per Håkansson

¹⁾ Topor Alain; Borg Marit & Davidsson Lennart (2008) *Relationer som hjälper: om återhämtningsprocessen vid svåra psykiska problem*, Studentlitteratur, Lund
Topor Alain; Sandström Klas (2007) *Återhämtning – en introduktion*

ESF-projektet *Nätverk Lunds stift*

Betydelsen av ett kyrkligt nätverk för kyrkans diakonala arbete med arbetsträning, sysselsättning och rehabilitering.

UNDER TRE ÅR, 2015–2018, har församlingar i Lunds stift samt AlltMöjligt Verkstaden i Broby avsatt speciella resurser för att kunna ta emot människor för arbetsträning, sysselsättning och rehabilitering. För att nå framgång i ett arbete som bemyndigar människor som lever i utsatthet krävs att man samtidigt arbetar på individ-, grupp- och samhällsnivå.

Individens intresse och behov är centralt. Gruppen är en viktig resurs i återhämtningsprocessen. På samhällsnivå arbetar man för att ändra på de strukturer som orsakar utslagning.

Målet för projektet *Nätverk Lunds stift* har varit att förbättra förutsättningarna för ett sådant diakonalt arbete i församlingarna och kyrkligt diakonala organisationer.

I detta arbete har en avgörande framgångsfaktor varit att man byggt upp ett väl fungerande kyrkligt nätverk, både på lokal-, stifts- och nationell nivå. I de lokala projekten har hela arbetslag, ideella medarbetare och förtroendevalda engagerats. Man kan säga att detta arbete har stärkt samhörigheten i församlingarna genom att det har blivit ett gemensamt engagemang där alla har bidragit.

Att utveckla ett socialt arbete tillsammans med människor som lever i utsatthet kan man inte göra ensam. Det behövs stöd och råd av andra församlingar som redan samlat erfarenhet inom detta område. Det krävs även ett klokt ledarskap på stiftsnivå som uppmuntrar, samordnar och vägleder. En regional samverkan med kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och organisationer inom idéburen sektor har utvecklats under dessa år.

Nätverksbygget på stiftsnivå har kompletterats av ett nationellt nätverk. Här har man tagit initiativ till samverkan och kontakter över stiftsgränser. Ett avtal på nationell nivå mellan kyrkan och Arbetsförmedlingen har tagits fram.

Det är det lokala diakonala arbetet tillsammans med människor som på olika sätt far illa i vårt samhälle som är grunden för allt annat. Men för att de insikter och erfarenheter som de lokala församlingarna tillägnat sig skall få genomslag i kyrka och samhälle krävs samverkan på alla nivåer. Därför är nätverk viktigt.

JOHANNES JÖRGENSEN *projektledare för Nätverk Lunds stift*

– Kyrkan har resurser som inte många kan erbjuda. I församlingarna finns gemenskap. Vi har professionell personal som är välutbildad och som har stor praktisk erfarenhet av arbete med människor. Vi har fantastiska miljöer för återhämtning.

– MÅNGA FÖRSAMLINGAR ARBETAR redan med rehabilitering men oftast då inte med grupper utan med enskilda individer. Vi önskar utöka detta så att fler församlingar tar emot grupper. Gruppen är en viktig resurs i ”återhämtningsprocessen”. Individerna har genom gruppen bättre möjligheter att påverka sin egen återhämtning.

Människor i behov av rehabilitering behöver tydliga mål med planering och uppföljning. Det är inget lätt jobb och vi bygger upp den kompetensen.

Stiftet kan stödja församlingarna och ha kontakt med samarbetsparter på regional- och riksnivå. Det kan till exempel vara Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan.

Kyrkans uppdrag är dels att hjälpa människor i nöd, dels att bekämpa de samhällsstrukturer som gör att hon hamnar i nöd. En viktig och ny komponent vi fört in i det arbetet är politisk påverkan där de som lever i utsatthet själva formulerar och framför problem och lösningar direkt till politiker och andra beslutsfattare. Vi arrangerar så kallade dialogmöten där politiker får samtala med utsatta.

I ett nytt projekt som startar verksamheten i oktober 2018 ska vi förbättra våra arbetsmetoder och våra samverkansformer med framförallt Arbetsförmedlingen och kommunerna. Vi ska också utveckla ett närmare samarbete med näringslivet så att fler deltagare i projektet får möjligheten att gå vidare till anställningar eller praktik på företag när de lämnar oss. En utmaning framöver är just att skapa strukturer för god samverkan.

Nätverk Lunds stift har pågått i tre år. Den tiden har framförallt använts till att etablera arbetet, hitta arbetsformer och förankra det i församlingarna. Detta arbete kommer att fortsätta. Målet är att arbetsinriktad rehabilitering alltmer ska bli en del av församlingarnas ordinarie arbete.

Ett projekt växer fram och blir en del av församlingens arbete

JENNIE NILSSON *projektledare i Västra Vram*

– Det är när man arbetar tillsammans som man kommer varandra nära. Oftast har vi de bästa samtalen när vi promenerar eller fixar med något.

– DET ÄR EN OMVÄLVANDE erfarenhet för en liten församling att bereda praktik för så pass många människor. Arbetet med praktikanterna berör alla. Det var man nog inte införstådd med när man beslutade att gå med i projektet. Några inom arbetslaget och förtroendevalda var positivt inställda från början, andra var mer tveksamma.

Vi fick börja med att bygga upp en verksamhet från grunden. Under denna uppbyggnadsperiod blev jag varse hur viktigt det är att förankra arbetet bland de förtroendevalda, arbetslag och församlingsmedlemmar. Det är viktigt att alla som blir berörda av detta arbete blir införstådda med hur sköra och trasiga de människor är som vi tar emot.

Det har varit en oerhört spännande resa. I arbetslaget har vi upptäckt att det är trevligt att praktikanterna finns i församlingen. Vi har sett att projektet har gjort skillnad för deltagarna.

Nu är det flera av medarbetarna som har tagit på sig uppgiften att vara handledare. Hela personalgruppen är idag positiv till projektet. Detta är inte bara roligt utan helt nödvändigt om vi skall kunna fortsätta med att ta emot människor för arbetsträning och rehabilitering.

"Min handledare har alltid tid om jag vill prata. Det känns skönt att hon finns."

EVA CHRISTENSON *projektledare i Burlöv*

– Vid våra utvärderingar framhåller deltagarna vikten av att bli sedd och lyssnad till. De har fått vara med och påverka sin situation och tillvaro och har haft väldigt roligt under tiden.

– JAG ARBETAR INOM projektet ”Växa” i Burlövs församling och namnet beskriver precis det vi håller på med. Hit kommer människor som har varit långtidssjukskrivna eller har varit borta från arbetsmarknaden under mycket lång tid. Här får de möjlighet att återhämta sig och bygga upp sig, växa som människa.

”Växa” har verkligen expanderat sedan 2015 då vi startade. Idag har vi fem verksamhetsområden. Det ena är caféet som är navet i församlingen. Där samlas personalen, frivilliga, deltagare, församlingsbor och andra gäster över en kopp kaffe och enkla samtal. Andra områden är secondhandaffären och vår syateljé. I snickeriverkstan svarar vi för tillfället ljusstakar och tillverkar meditationspallar. Den senast tillkomna verksamheten är vår cykelverkstad som vi är oerhört stolta över. I dessa olika verksamheter kan man göra sin arbetsträning eller rehabilitering. Och samtidigt, för dem det berör, en viss form av språkträning i kombination med praktik.

En viktig aspekt som deltagarna lyfter fram för sin återhämtning är att de ingått i ett socialt sammanhang och därigenom fått nya vänner under tiden i projektet ”Växa”.

”Det bemötande jag fått hade jag inte förväntat mig. Jag är accepterad av alla vilket jag inte är van vid utifrån det annorlunda jag har.”

MICKE MALM OCH CHRISTEL GLADER *två deltagare i Västra Vram*

– Det finns ingen arbetsplats som duger åt oss. Vi kan inte vara var som helst eftersom vi har sociala fobier och lite sånt. Här känner vi oss trygga och välkomna.

– VI HADE TUR med att det blev en bra grupp från början. Vi kunde verkligen prata med varandra, skoja och ha roligt. Det växte fram en gemenskap och förtrolighet mitt i arbetet och under våra utflykter. I gruppen vågade jag berätta om mig själv på ett sätt som jag inte kunnat tidigare för jag visste att det stannade inom gruppen och att de andra förstod mig. Varför det blev så tror jag beror på att vi alla drabbats av något. Alla har någon skavank. Vi är inte rädda för att göra bort oss och behöver inte dölja något. Denna insikt skapar en större förståelse för varandra. Vi känner igen oss i den andres berättelse.

Micke

– JAG HADE PRECIS slutat med min medicinering när jag började min praktik. Då sa jag till mig själv att det här får bli min nya medicin. Det var viktigt för mig att komma ut bland andra människor och inte bara sitta hemma. Jag blev tvungen att gå upp på morgonen. Det är oerhört skönt att få komma hit utan att förklara att man är nere då jag har lätt för att gråta. Vissa dagar är svårare än andra och då är det skönt att mötas av förståelse och en kram. Här får man känna sig normal.

Christel

*”När jag mår dåligt tar jag mig ändå hit därför att jag vet att det är bättre för mig.
Min handledare fattar direkt vad det handlar om”*

LOTTI deltagare på Gröna Huset i Hörby

– *Stress och att prestera tar kål på mig.*

– JAG HAR EN diagnos på ADD och är bipolär. Det innebär att jag inte riktigt funkar i samhället utifrån de krav och premisser som ställs där. Stress och att prestera tar kål på mig.

För fyra år sedan fick jag utmattningssyndrom för första gången. Jag har inte blivit bra på grund av att jag hela tiden tvingas ut för att jobba.

Här på Gröna Huset har jag hittat andra människor som förstår. För första gången i mitt liv finns det människor som förstår vad det innebär att leva med min diagnos.

Personalen här har tid att lyssna, sätta sig in i och förstå. Här finns ett lugn och man stöttar och hjälper utifrån mina förutsättningar. De tar hänsyn till vad vi klarar av.

Ibland så undrar jag var jag hade varit om inte Gröna Huset hade funnits. Antagligen hemma och mått dåligt och med risk att förlora det lilla sociala sammanhang jag har.

För första gången i mitt liv har jag träffat människor som har en liknande problematik som jag själv. Vi har lätt att knyta kontakt med varandra, backa upp varandra. Vi behöver inte säga så mycket eftersom vi känner igen känslan.

Verksamheten på Gröna Huset är oerhört viktig för personer som jag, därför att det inte finns någon annan plats där vi kan vara. Här möter vi människor som förstår. Här är vi inte till allmänt besvär, här är vi någon.

Trädgården – en plats för återhämtning

PER HÅKANSSON, PROJEKTLEDARE OCH CECILIA HEULE, EXTERN UTVÅRDARE

– Vi människor behöver värme, ljus, vatten och näring, precis som allt annat levande. Vi behöver människor runt oss som stödpinnar. Inom trädgårdsdiakonin använder vi deltagarnas arbete med fröna och plantorna som en viktig del i våra samtal om vad vi människor behöver för att växa och må bra.

– DET ÄR UNDER en av de första riktigt varma vårdagarna vi besöker trädgårdsdiakonin i Allerum. Här arbetar diakon Margareta Thomasson och kyrkvaktmästare Eva Andersson. Vi passerar Allerums kyrka och kör igenom en liten skogsdunge som lyser upp med vårens första färger i blått och vitt. När vi rundar skogsdungen öppnar sig landskapet. Framför oss ligger en liten gård omgärdad med åkermark och en gammal vacker skogsdunge. En helt fantastisk idyll. När vi öppnar bildörren kommer våren oss till mötes med sin sång och sina dofter. Det är ett flertal vårfåglar som stämt upp i sin sång vid vår ankomst: nötväcken, rödstjärten, staren, blåmesen, talgoxen och talltitan.

När vi träder in i huset möts vi av doften från nybakat bröd. Det finns ingen mer gudomlig doft än nybakat bröd. Självklart får vi smaka av brödet deltagarna har bakat denna dag. Ett av rummen är helt belamrat med små plantor av olika slag. Här finns olika tomatplantor, bland annat vildtomat. Här finns dahlior och andra sommarblommor. På ett av borden finns nyplockade nässlor som ligger på tork. De ska användas till nässelsalt. Nässlor används även till soppa och pesto.

Bredvid boningshuset ligger ett litet drivhus som även detta är fyllt av olika slags plantor. Utanför drivhuset finns ett stort antal pallkragar som är fyllda med jord och väntar på sina plantor.

Förutom själva huvudbyggnaden, ett uthus och ett drivhus finns två uteplatser och en liten naturskog för upptäcktsfärder, vila och rekreation.

Margareta berättar att deltagarna, inom trädgårdsdiakonin, sätter fröer redan under deras första vecka. Det har för henne varit viktigt. Vi människor är som frö, behöver en god mylla att rota oss i.

”Här kände jag mig direkt hemma. Här vill jag vara.”

– Innan jag kom till trädgårdsdiakonin var det som att trampa vatten. All energi gick åt att hålla näsan över vattenytan. Nu känns det som om att jag kommit upp i en båt. Nu letar jag efter årorna. Som förut blir det aldrig men det kan bli bra ändå.

– VID MITT FÖRSTA besök på trädgårdsdiakonin, en grå och kall marsdag, välkomnades jag av en skön och varm brasa från kaminen i samlingsrummet. Handledarna Eva eller Margareta tände brasan varje morgon och i dess värme fick vi sitta och äta frukost.

Allt arbete på trädgårdsdiakonin var spännande. Vi fick börja med att sätta frö och sedan ta hand om plantorna som så småningom tittade upp ur jorden. Vi fick följa naturens gång, se hur fröna grodde och växte och lära oss vad de behövde för att trivas. Dessutom provade vi på pilflätning, att gjuta i betong, ulltovning och rakubränning.

Vi hade många samtal utifrån trädgårdsarbetet men de viktiga samtalen skedde spontant när vi arbetade tillsammans. Margareta och Eva har lyckats skapa en plats, ett rum, där jag fick göra en massa saker utan att behöva känna krav på prestation. Det var för mig oerhört läkande.

Samvaron, samtalen, naturen och den enkla strukturen inom trädgårdsdiakonin var läkande, tillsammans med vilan i själva arbetet.

Det är två ord som gör sig påmind när jag tänker tillbaka på min tid inom trädgårdsdiakonin: naturen och enkelheten.

– Hos oss, som arbetar inom trädgårdsdiakonin, finns en tillit till att det i varje människa finns en kraft att successivt komma tillbaka. Genom sin sjukdom har man blivit förändrad och blir aldrig densamma. Det gäller att hitta nya vägar och få nya redskap, så att man kan ta sig an framtiden på ett bra sätt.

– VI TAR EMOT SMÅ grupper på 5–6 personer där alla är långtidssjukskrivna, flera av dem med utmattningssyndrom. De kommer från olika yrkesområden som lärare, sjuksköterskor och byggnadsingenjörer.

De som kommer hit har under många år levt med stora prestationskrav från olika håll. Jag brukar säga till dem att det är friskt att ha blivit sjuk på grund av dessa krav.

I denna miljö utanför Allerums gamla kyrka har vi en idyll, en rofylld plats. Här möts vi i all enkelhet fyra förmiddagar i veckan under tolv veckor. Det vi erbjuder deltagarna är att så frö och ta hand om plantor. Vi skolar om, sätter stödpinnar och gödslar. Vi värnar om plantorna som sedan ska gå till försäljning.

Här följer vi naturen, hämtar kraft och återhämtar oss.

Redan den första dagen deltagarna kommer sår vi det första fröet. Det finns ett rikt symbolspråk i naturen och kring växtligheten som man kan ta till sig och applicera på oss människor.

Vi pratar om att födas i den goda myllan, i vetskap om att alla inte har den möjligheten. Att man måste värna och vara rädd om livet under livsvägen. Vi pratar om att vi kan vara stöd för varandra på olika sätt.

Ingenting går att pressa fram här i växthuset, utan varje planta växer i sin egen takt.

20

Oftast har våra deltagare varit hemma många år och därmed förlorat stora delar av sitt nätverk. Många är väldigt ensamma och har isolerat sig.

Hit kommer de till en miljö där vi inte ställer några krav. Här är man välkommen och efterfrågad.

"Jag vågar berätta om mig själv på ett sätt som jag inte har kunnat tidigare, därför att jag vet att det stannar inom gruppen/arbetslaget."

En integrerad del av församlingens arbete

LARS MALMGREN *diakon i Burlöv*

– Burlövs församling hade varit ”fattigare” utan den här aspekten som projektdeltagarna genom sin närvaro tillför församlingen.

– NÄR MAN I EN församling tar emot människor som har varit arbetslösa under en längre period och på grund av olika omständigheter befinner sig långt från arbetsmarknaden händer något med församlingen. I mötet mellan praktikanterna och de som arbetar i församlingen sker en förändring i synen på människan.

När man jobbar och är tillsammans, frivilliga, projektdeltagare och vi som är handledare, växer det fram något som är fullkomligt unikt, en ordlös kommunikation där man får del av andra människors liv. I mötena skapas en ökad förståelse för praktikanternas livssituation, en erfarenhet som man som anställd eller frivillig i församlingen tar med sig in i det övriga församlingsarbetet. Det är denna större förståelse för varandra som bygger en församling – alla människors lika rätt och lika värde.

Dessa möten är av helt oskattbart värde i ett församlingsarbete. Jag skulle inte kunna se Burlövs församling idag utan den här aspekten som projektdeltagarna genom sin närvaro tillför församlingen. Arbetet med praktikanterna har blivit en naturlig del av församlingens kärnverksamhet.

OLOF SANDSTRÖM kyrkoherde i Hörby

– Sårbarheten i livet, som vi alla bär på, blir väldigt tydlig i samarbetet med deltagarna.

– JAG ANSER ATT SVENSKA KYRKAN finns till för människors välfärd. Det är för mig en viktig aspekt i vårt samarbete med kommunen. Här har vi ett gemensamt uppdrag. Vi vill finnas till för församlingsmedlemmarna och kommunborna i alla dessa olika aspekter.

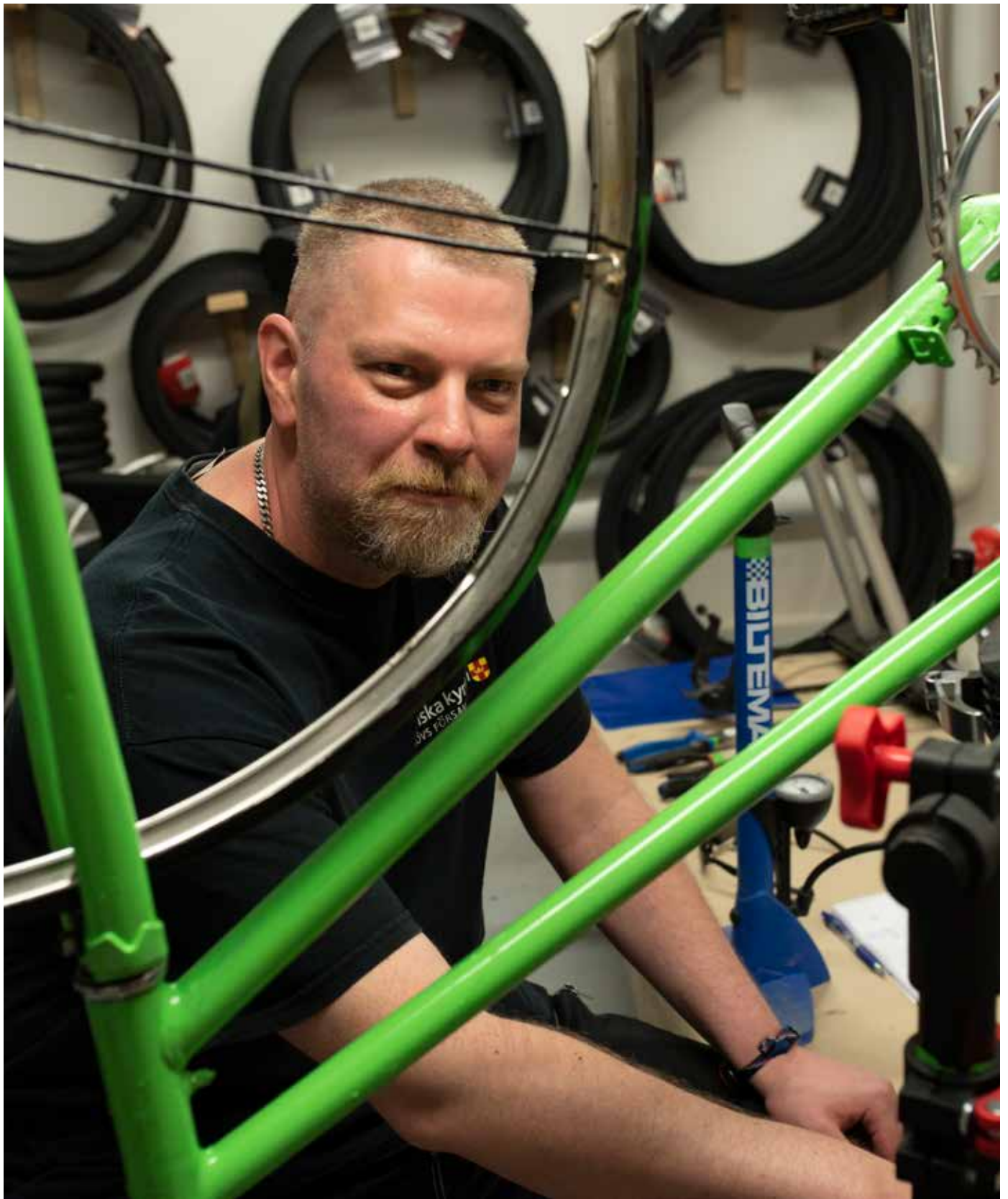
För församlingen är diakonin en viktig profilfråga, att vi bryr oss om hela människan. Arbetet med deltagarna i projektet Gröna huset är en del av vårt församlingsarbete. I detta arbete blir den sårbarhet i livet, som vi alla bär på, väldigt tydlig. Här är vi alldeles lika.

Innan vi i Hörby fick förfrågan om att medverka i detta ESF-projekt hade vi skissat på en verksamhet för daglediga. Vi hade tänkt använda prästgården för att kunna utveckla olika former av arbete som matlagning, trädgårdsarbete eller sömnad för människor som varit långtidsarbetslösa. För oss passade därför ESF-projektet som hand i handske utifrån de planer och tankar vi redan hade.

Vi har lagt ner mycket resurser, renoverat huset och byggt om köket så att de uppfyller kraven hälsomyndigheten ställer. Satsningen grundar sig på att kunna fungera på ett bra sätt i vårt diakonala arbete.

Det känns bra att göra på det här sättet. Detta var precis vad vi ville.

*"Jag kan bara säga en sak och det är att tiden här har varit helt underbar.
Jag har fått landa i mig själv. Jag har fått insikt i vad jag klarar av.
Jag kan lyssna på min kropp på ett nytt sätt."*

EVA-LOTTA GRANTÉN kyrkoherde i Landskrona, tidigare stiftsprost i Lunds stift

– *ESF-projektet ger församlingarna möjligheter att ”riskera” något nytt och etablera verksamheten på sikt.*

– VI KAN VARA STOLTA över vår kyrka. ESF-projektet *Nätverk Lunds stift* är bra för kyrkan. Det är delvis en ny roll och delvis en gammal självklar roll för oss i kyrkan att arbeta med människor som är utsatta. Jag menar att detta arbete gör det mer tydligt att Svenska kyrkan är en aktör som värnar om hela människan.

Vi har genom projektet blivit bättre på att samverka och då främst i relation till Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Myndigheterna ser oss som en bra samarbetspartner. Vi håller vad vi lovar, är i en bra miljö och finns i hela landet.

Projektet skapar en större förståelse hos de anställda och förtroendevalda vad det innebär att vara en diakonal kyrka.

En framgångsfaktor för att det ska lyckas i församlingarna är att det är ett integrerat arbete i den vanliga verksamheten. Det blir inte lika bra om man gör det vid sidan av ordinarie församlingsarbete. Så det är viktigt att man har ledning och förtroendevalda med sig. Visst kan det vara en utmaning för arbetslaget att ta emot deltagare. Men man kan också se det som en möjlighet att växa och känna mening. När en deltagare till exempel berättar att tiden i projektet har gjort livet bättre, kan anställda i församlingen känna sig delaktiga i deltagarens återhämtning.

Samhällspåverkan – deltagarnas röster kommer till tals

– Vi hoppas att vi genom våra berättelser har sått ett litet frö hos de politiker vi mött.

– DEN 11 OKTOBER 2017 träffades EAPN (European Anti-Poverty Network) i Stockholm. Ett möte med riksdagspolitiker och människor med egna erfarenheter av utsatthet. Syftet med mötet var att skapa en dialog kring olika problem och frågor. Målsättningen var att de utsatta skulle få möjlighet att göra sin röst hörd, lämna förslag på lösningar/förbättringar och att politikerna skulle delge sina tankar kring deras frågor. Projektet *Nätverk Lunds stift* samverkar med EAPN i detta arbete.

Deltagare från projektet *Nätverk Lunds stift* och Lunds stifts flyktinggrupp har vid ett flertal tillfällen träffats för att skriva motioner inför möte med riksdagspolitiker i Stockholm. Vid skrivandet har de arbetat i grupp och lyft fram problem de har erfarenhet av. Samtal har förts om hur problemen drabbat dem och om problemens orsaker. Det som de upplevt som svårast, men kanske också som viktigast, har varit att ge förslag på förbättringar eller förändringar.

Ett område som deltagarna i projektet lyft fram är relationen till Försäkringskassan och dess förtroendeläkare.

Deltagarna har upplevt att handläggarna på Försäkringskassan lutar sig mot förtroendeläkarnas bedömning vilket kan innebära att sjukskrivning eller sjukersättning inte godkänns av Försäkringskassan. Deltagarnas förslag på lösning är att läkarnas, inom vårdcentralen, eller specialistläkarnas utlåtande bör vara vägledande i bedömning av arbetsförmåga.

30 Ett annat förslag som deltagarna lyft fram är att varje person som drabbas av utmattningssyndrom eller någon annan sjukdom som innebär en längre sjukskrivning, borde få en "vårdlots". Vårdlotsen skulle hjälpa till med all pappersexercis och guida genom lagar och skrivelser så att de fick den vård de har rätt till. Det skulle skapa trygghet för den enskilde.

I flyktinggruppen har frågor lyfts fram som berör svårigheten att få arbete. Många av de asylsökande har hög utbildning eller specialkompetens och önskar få en snabbutbildning i svenska språket kombinerat med vad som gäller för deras yrkesområden i Sverige.

"Jag hade inte räknat med att politikerna skulle lyssna på oss, vilket de gjorde."

En annan fråga har gällt stöd till föräldrar/vårdnadshavare under tiden man väntar på uppehållstillstånd. Man föreslår att regeringen ger berörda myndigheter direktiv att utöka samverkan med ideella organisationer för att hitta former att stödja dessa familjer.

Deltagarna från projektet och flyktinggruppen åkte till Stockholm för att träffa riksdagspolitiker och samtala med dem om sina motioner. Det som överraskade dem mest var att politikerna lyssnade på dem. Alla menade att politikerna de mötte var intresserade av deras frågor och verkligen lyssnade på berättelserna. Deltagarna framhöll vikten av att politikerna fick ett antal berättelser från de som är drabbade och ”vet hur det är” eller som en av deltagarna sa: *Vi lever ju i olika världar.*

För deltagarna var det viktigt att få berätta hur verkligheten ser ut för dem och de ser fram emot nästa möte med politikerna för att få höra hur det har gått med deras motioner.

31

”De lyssnade fruktansvärt bra. Vår politiker sa vad han tyckte var bra och gav respons på vad vi sa. Det var därför jag vågade prata.”

HILLEVI LARSSON *riksdagspolitiker för Socialdemokraterna*

*Hillevi var med vid riksdialogmötet i Stockholm
hösten 2017.*

– PERSONLIGEN, SOM POLITIKER, var detta möte något av det allra mest givande under min tid som politiker.

Det som överraskade mig vid detta riksdialogmöte var hur sällan man lyssnar till dem som är berörda. Det var verkligen det vi fick göra.

Vi fick inte bara lyssna till dessa människors erfarenheter och deras problem och de systemfel som drabbar dem, utan vi fick även ta del av deras förslag på lösningar.

De är ju experter kring sin egen situation och vad som behöver förändras. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi lyssnar på dem och visar respekt för dem och därigenom tror jag att de växer och får större möjligheter att förändra sina liv.

Jag är positivt överraskad över ESF-projektet och dialogmötet. Det borde finnas fler med liknande inriktning.

Det var revolutionerande att få lyssna på människor som många gånger ingen bryr sig om eller har fördomar om och faktiskt få ta del av hur deras verklighet är och deras förslag på förändringar. Detta ger mig hopp och inspiration att göra något för att förändra.

Jag tar med deras berättelser, erfarenheter och förslag på förändringar och vill arbeta för att de blir förverkligade och därigenom förändra hela samhället i en positiv riktning.

ANNETTE KARLSTRAND *projektledare på Lyan i Ronneby*

– Det har varit ett jättebra arbete därför att det är precis så här vi måste tänka – att fokusera på lösningar.

– ARBETET MED SAMHÄLLSPÅVERKAN har inte varit helt lätt. För mig har det varit ett nytt sätt att arbeta på, ett nytt sätt att tänka.

Det var inte svårt att hitta områden att skriva motioner kring. Problem har vi så det räcker. Det svåra var att analysera problemen och komma fram till förslag på lösningar. Det har varit ett jättebra arbete eftersom det är precis så här vi måste tänka. Inte bara i motionsskrivandet utan när problem överhuvudtaget dyker upp, att då fokusera på lösningar.

När vi stöter på problem måste vi komma med en lösning på hur det ska se ut. Det är en viktig utgångspunkt. Det är vi med problemen som också har lösningen på dem och som kanske har den mest lämpliga lösningen. När förslagen grundar sig på deltagarnas erfarenhet blir de viktiga. Det är detta som vi tar med oss från motionsskrivandet.

Vi tog med oss våra motioner till Stockholm för att där möta riksdagspolitiker. Deltagarna kände att politikerna lyssnade på dem och tog dem på allvar. Det är nog den viktigaste erfarenheten som de tog med sig tillbaka.

Alla var ju sedan inspirerade att göra detta lokalt.

"Vi har sett att vi kan påverka och vi har sett olika kanaler att kunna påverka på."

...orkar inte med allt och
skicka in, vilket leder till att
inga pengar betalas ut.
När man är sjuk har man ingen ork
till att fylla i. Svårt att förstå.

• Formulera en motion med lösnings- eller förbättringsförslag
(från AF, soc, Fk m.fl.)
Ersättning borde inte kräva fullt
så mycket kontroll av människor
som det gör. Det borde bli enklare

Projekt nätverk Lunds
100 Euro-motivationsprogram
Påbörjad bearbetning - månad
• Namn på organisation/utgångspunkt
Klippor
• Tema
Spökliga berättelser
• Besöksproblemer
Att inte kunna uttrycka sig i
ord. Att inte ha förtroende för
myndigheter och inte kunna gå
tillsammans i ett samhälle.
• Vår arbetsmetod
För vilka brukar? För vilka
Samhället har ett stort
inverkan? Se till

Praktisk handledare

RONNY RISBERG Hörby

– När vi arbetar tillsammans pratar vi en hel del och kommer varandra nära. Våra vardagsmöten betyder oerhört mycket både för deltagaren och mig själv.

– JAG ÄR 68 ÅR OCH har arbetat som jordbrukare och kyrkvaktmästare i 26 år. Som pensionär har jag fått förmånen att börja jobba med en helt ny verksamhet. Det har för mig varit ett fantastiskt lyft.

De människor som kommer hit till Gröna Huset, kan man säga, är lite kantstötta. Det har hänt saker i deras liv. Det är viktigt att känna av deras behov, lyssna på deras berättelser och hitta lämpliga arbetsuppgifter som de klarar av.

Men för mig är det själva mötet med deltagarna som är det viktiga. Samtalen ställer krav på att vara närvarande när den andre berättar. Det är fantastiskt att få avsluta sitt yrkesliv på det här sättet.

Många deltagare visar sin uppskattning genom att spontant berätta att de trivs här och att de har utvecklats.

Jag och deltagarna hjälper till att sköta de olika kyrkogårdarna. Bland annat har vi ansvarar för grönyrtorna omkring kyrkan i Hörby. Vi får många och goda vitsord från församlingsmedlemmar om att de uppskattar vårt arbete.

“Under projektiden har jag lärt mig mycket kring hantverk och trädgårdsodling. Att var nytt för mig. Jag har lärt mig att inte försöka vara bäst, att man duger som man är. Här har jag fått lära känna mina gränser och respektera dem.”

Nyanlända tar plats i verksamheten

STEFAN ANDERSSON *AlltMöjligt Verkstaden i Broby*

– Det är oerhört positivt att se hur flyktingarna växer och kommer vidare i livet. Några av dem har startat egna företag och andra har fått anställning. Hos dem finns en oerhörd drivkraft att få ett arbete.

– HÄR PÅ ALLTMÖJLIGT VERKSTADEN har vi ett antal verkstäder som snickeri, cykelverkstad, syateljé, secondhandaffär, återbruk, caféverksamhet. Vi har under 20 år i första hand arbetat med svenskar som har varit arbetslösa under en längre tid.

2015 kom ett stort antal flyktingar till Sverige. Flera av dem valde att bosätta sig i Östra Göinge och då även i Broby. Vi jobbar tillsammans med Arbetsförmedlingen som i denna situation behövde hjälp och stöd att integrera flyktingarna in i vårt samhälle. Vi fick då ett stort antal utlandsfödda in i vår verksamhet. Det ställde vår verksamhet inför nya utmaningar.

Syftet med deras närvaro här är att de skall få träna på svenskan, arbetsträna och ta del av hur det svenska arbetslivet fungerar.

Vårt stora problem är att kunna kommunicera, att förklara viktiga saker som rör säkerhet och annat som man bara måste veta. Utmaningen handlar inte bara om språket utan även om en kulturell skillnad.

För oss är det viktigt att vi inte tullar på det som är viktigt inom det svenska arbetslivet.

I arbetet med de utlandsfödda har vi grunden för en bra arbetsmodell. Det vi behöver är personal för språkstöd som också har erfarenhet av posttraumatisk stress och som kan hjälpa oss att överbrygga de kulturella olikheterna.

Jag älskar att arbeta med människor och jag upplever att flyktingarna har gett mig en ny dimension i att förstå mitt arbete på ett djupare plan.

"Jag har fått en större respekt för mig själv vilket gör att jag idag kan se andra möjligheter i tillvaron, andra möjliga vägar."

CARITA IBARRA KRISTENSEN *stiftsdiakon*

– Det är inte bara församlingarna som gör en insats för de nyanlända. De nyanlända är med och bidrar till församlingslivet. Arbetet är varken enkelt eller friktionsfritt men kan berika församlingen.

– NÄR JAG BÖRJADE MIN TJÄNST som stiftsdiakon med ansvar för flykting/integration och social ekonomi var det två helt separata områden. Sedan hösten 2015, då den stora inströmningen av asylsökande kom till Sverige, har det hänt väldigt mycket. Flyktingarbetet har mer och mer blivit en del av ESF-projektet *Nätverk Lunds stift*. Många flyktingar har fått sina beslut vilket gör att de befinner sig i det man kallar för etableringsfasen. Det har öppnat upp möjligheten för nyanlända att få arbetsträning i ESF-projektet. De har väldigt dåliga svensk-kunskaper trots slutförd SFI.

Utmaningen för kyrkan handlar inte enbart om ökad språkkompetens för dessa nyanlända utan även att arbeta med kulturkompetens för att vi ska kunna mötas.

Vi som arbetar inom kyrkan måste stanna upp och tänka efter vilka resurser vi behöver avsätta för att kunna möta det stora behov som finns bland nyanlända så att de kan bli en del i det svenska samhället. Det framtida arbetet att föra människor närmare varandra i en kontakt innebär inte bara glädjeämnen utan även nötningar och svårigheter.

För de församlingar som både är med i ESF-projektet och som tagit emot nyanlända för arbetsträning har det blivit tydligt att arbetet och mötena påverkar församlingarna i grunden. Här sker ett ömsesidigt utbyte.

39

*”Jag har lärt mig mycket på kort tid såsom målning av väggar,
lister och tavlor och hittat mitt bakintresse.
Det jag lärt mig tar jag också med mig hem och gör hemma.”*

ABDUL HAKIM YASIN

– Jag vill inte sitta hemma med socialbidrag utan vill jobba och betala skatt.

ABDUL ÄR DELTAGARE PÅ AlltMöjligt Verkstaden i Broby.

Han arbetar främst i snickeriet där han under handledning lär sig praktiskt snickeriarbete. Genom arbetet med maskin- och materialkunskap, fikapauser och daglig kommunikation med den svenska personalen får han och hans kamrater kunskap om arbetsliv och arbetsmarknad i Sverige. Inte minst blir det en daglig träning av språket där handledarna har en viktig roll.

– Jag kom till Sverige från Irak för två år sedan. Då hade jag precis avslutat mina studier i juridik vid universitetet i Bagdad.

– På praktiken här på AlltMöjligt Verkstaden tränar vi oss på svenska och lär oss om svensk kultur, om lagar och regler. Vi lär oss hur vi ska komma in i det svenska samhället och på arbetsmarknaden. Personalen är lugn och har tålamod med oss, varje dag lär de oss nya ord som de skriver på tavlan. Jag trivs jättebra här.

– Jag försöker komma in i samhället på flera sätt. Eftersom jag spelar handboll har jag letat upp en klubb i Knislinge där jag börjat träna. Därigenom lär jag känna svenskar, tränar på språket och får förståelse för samhället. Språket är väldigt viktigt så att man kan få jobb.

40

*"Att vara med på Babels Café (språkcafé för nyanlända) har stärkt mig till bättre självförtroende och jag har blivit lugnare. Jag har fått kontakt med andra och känt att jag gjort nytta genom att förklara olika saker. Nu för tiden blir jag stoppad på stan av dem och de frågar hur jag mår och de visar att de bryr sig om mig.
Jag har blivit lite av en kändis i stan, ha, ha."*

Arbetsförmedlingen – ett gott samarbete

LOUISE KAMNA *arbetsförmedlare*

– För mig betyder Gröna Huset i Hörby att jag kan ge människor hopp.

– JAG ARBETAR SOM ARBETSFÖRMEDLARE i samverkan med Försäkringskassan. Det innebär att jag arbetar med människor som befinner sig långt från arbetsmarknaden och har stöd från Försäkringskassan.

När jag träffar en person som gärna vill komma igång, men där förutsättningen inte finns för att gå ut på arbetsmarknaden med alla de krav som förväntas av personen, då ringer jag till Mattias, diakon och projektledare på Gröna Huset i Hörby, för att bestämma träff med honom och deltagaren.

Jag arbetar med människor som nästan har förlorat hoppet. Många av dem tror inte på någon förändring, utan känner sig fångna i det utanförskap som de lever i. De jag arbetar med har varit arbetslösa länge, många mycket länge.

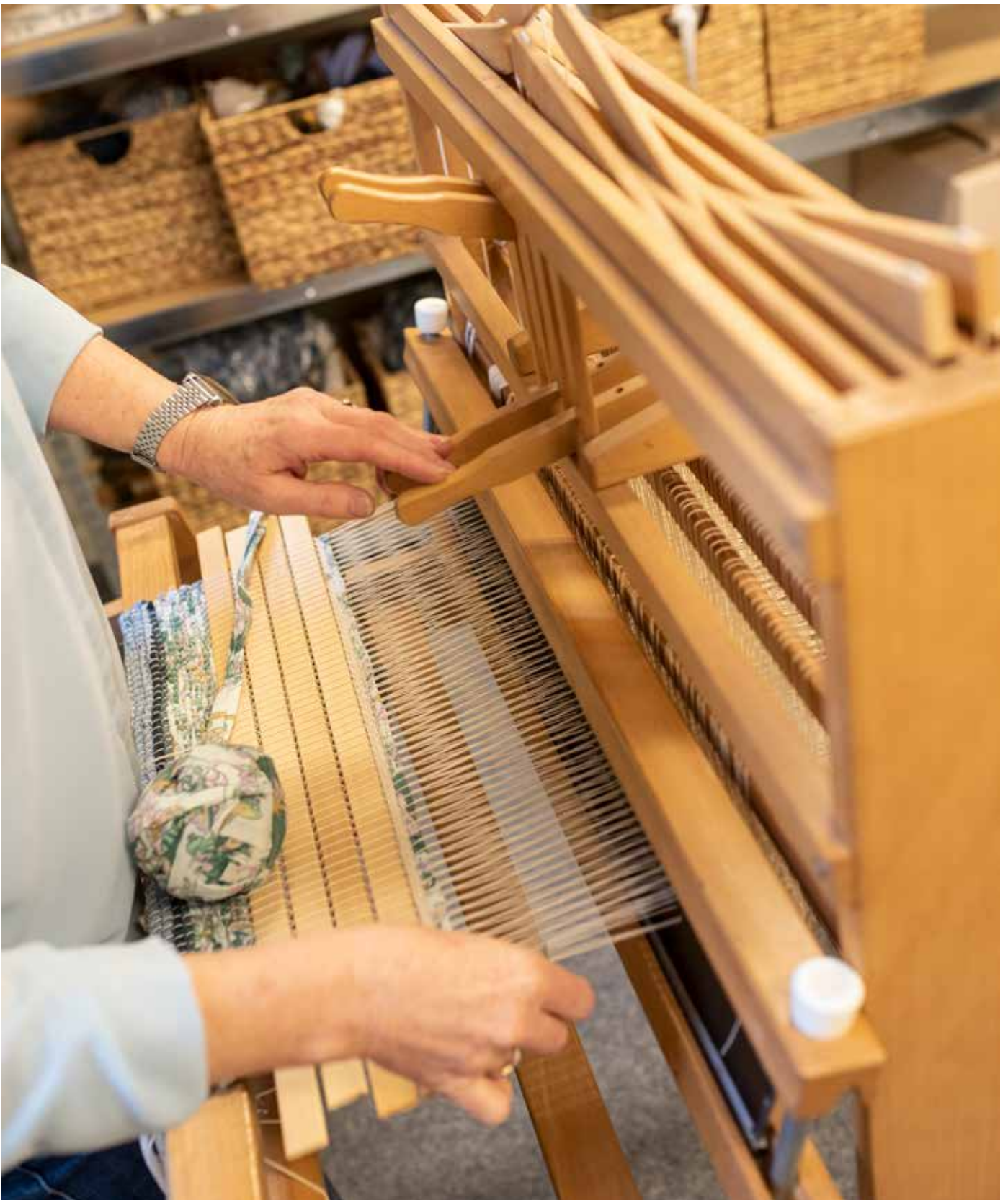
Jag hänvisar personer till Gröna Huset som behöver mycket stöd och står långt från arbetsmarknaden. Det jag upplever som positivt med Gröna Huset är att där ställs inga krav på att prestera. Där tillåter man deltagarna att kunna gå ifrån om det blir allt för jobbigt, för att vila en stund. På Gröna Huset får deltagarna arbetsträna utifrån sin egen förmåga, sedan ökar man steg för steg kraven. Personalen på Gröna Huset är tålmodiga och ger inte upp hoppet för deltagarna.

Vi på Arbetsförmedlingen har inga andra platser dit vi kan hänvisa dessa människor, i den meningen är Gröna Huset unikt.

Jag kan själv se att personer som varit på Gröna Huset har förändrats. Vad jag förstår så finns det ingen chef på Gröna Huset utan personal som de kan prata med, och det är en mycket stor tillgång. Där finns flera olika stödpersoner som förstår och känner till deltagarens problematik.

De som kommer till Gröna Huset har fått hjälp med att veta åt vilket håll de skall gå. De har fått tillbaka sitt självförtroende och känner sig trygga.

*"Jag har fått en bättre självkänsla. Lärt mig en massa om mig själv.
Jag kan nu uppskatta vad som är roligt."*

PAUL ANDERSSON *verksamhetssamordnare på Arbetsförmedlingen Skåne*

– Jag vill gärna se att relationen mellan församlingarna och de lokala arbetsförmedlingarna fördjupas.

– JAG MENAR ATT DET FINNS ett behov av fler platser för arbetsträning där människor som befinner sig långt från arbetsmarknaden kan få arbetsträna på sina egna villkor. Kyrkan kan erbjuda sammanhang där människor känner sig välkomna och trygga och därigenom fyller kyrkan ett stort behov.

Jag har följt ESF-projektet från start och har tillsammans med Johannes Jörgensen besökt ett antal församlingar. Det som jag upplevde positivt vid dessa besök var att varje församling hade olika inriktningar för att möta deltagarnas behov.

Jag ser det som en framgångsfaktor att det är församlingarna själva som har fått lov att utforma sin egen inriktning utifrån de lokala förutsättningarna. Mitt första intryck var att det såg mycket olika ut och det ser jag som positivt.

Vid mina besök möttes jag av goda värderingar som låg till grund för arbetet, en positiv människosyn och en syn på att människor kan förändras och utvecklas.

Jag fick även höra ett par framgångshistorier där deltagare utvecklats inom projektet och tagit steg som resulterat i anställning i församlingen.

Jag vill framhålla att det finns en samsyn mellan ESF-projektets mål, att deltagarna skall må bättre och Arbetsförmedlingens mer kvalitativa mål att deltagarna skall få arbete eller utbildning. Jag menar att när man mår bättre så har man bättre förutsättningar att komma ett steg närmare arbetsmarknaden.

Jag tror även att ett arbete med samhällspåverkan har betydelse för den enskilde deltagaren. Inom Arbetsmarknadsinriktade projekt arbetar man med deltagarna huvudsakligen på individ- och gruppnivå. Att arbeta med samhällspåverkan är ovanligt inom våra projekt. Det är få projekt som har denna ambitionsnivå att visa vägen för deltagarna vad det innebär att vara medborgare, vilka rättigheter man har och hur man kan påverka samhället. Allt detta är ju viktiga hörnstenar i vårt demokratiska samhälle.

"Jag har lärt mig att umgås med andra och att jag klarar av mer än jag trodde.

Det som var viktigt var att jag fick vara mig själv med mina tillkortakommanden. Det var okey att säga att nu orkar jag inte längre.

Då fick man gå undan och vila en stund."

Vår externa utvärderare

CECILIA HEULE *universitetsadjunkt, Lunds universitet*

– Det som jag har kunnat se, när jag har varit ute och träffat deltagarna vid upprepade tillfällen, är denna tillväxt – hur de har blommat upp – fått en ny tilltro till sin egen förmåga att se möjligheter som man tidigare överhuvudtaget inte uppmärksammade.

– DET SOM HAR VARIT intressant för mig, i detta ESF-projekt, utifrån socialhögskolans perspektiv, har varit att det inom kyrkans verksamhet har funnits ett annat handlingsutrymme att kunna skapa en gemenskap för dessa människor.

Det finns tydligen inom kyrkan en annan värdegrund än hos många av de myndigheter där dessa personer tidigare har fått hjälp. Det har varit intressant att följa hur projektledarna på de olika orterna har lyckats skapa en gemenskap där deltagarna säger sig ha blivit sedda och bekräftade. De använder ofta ord som kärlek och de upplever att det finns någon som bryr sig.

Det är detta enkla bemötande som är så oerhört viktigt i människors liv, när de är på väg att återhämta sig. Faktum är att arbetet i ESF-projektet påminner mycket om det som återhämtningsforskarna lyfter fram (se sid 3).

Det som hjälper människor, som håller på att återhämta sig från psykisk ohälsa eller från en svårare situation i livet, är ofta att jobba lite mer gränsöverskridande och gå individer till mötes och se människor i deras unika situation. Det har varit intressant att följa just detta på de olika orterna.

Jag tycker att det har funnits en experimentlusta och en flexibilitet i verksamheten där man har kunnat fånga upp människors unika intresse och resurser.

När man har utvecklat verksamheten har man kunnat bejaka de initiativ som deltagarna har föreslagit. Man har tagit dem på allvar. Det har funnits en glädje och entusiasm hos handledarna som inte är så vanlig inom arbetsmarknadsprojekt och som har smittat av sig på deltagarna.

Sedan ska man komma ihåg att de människor som har deltagit i projektet inte är människor som har en tillfällig svacka i livet utan många av dem har haft

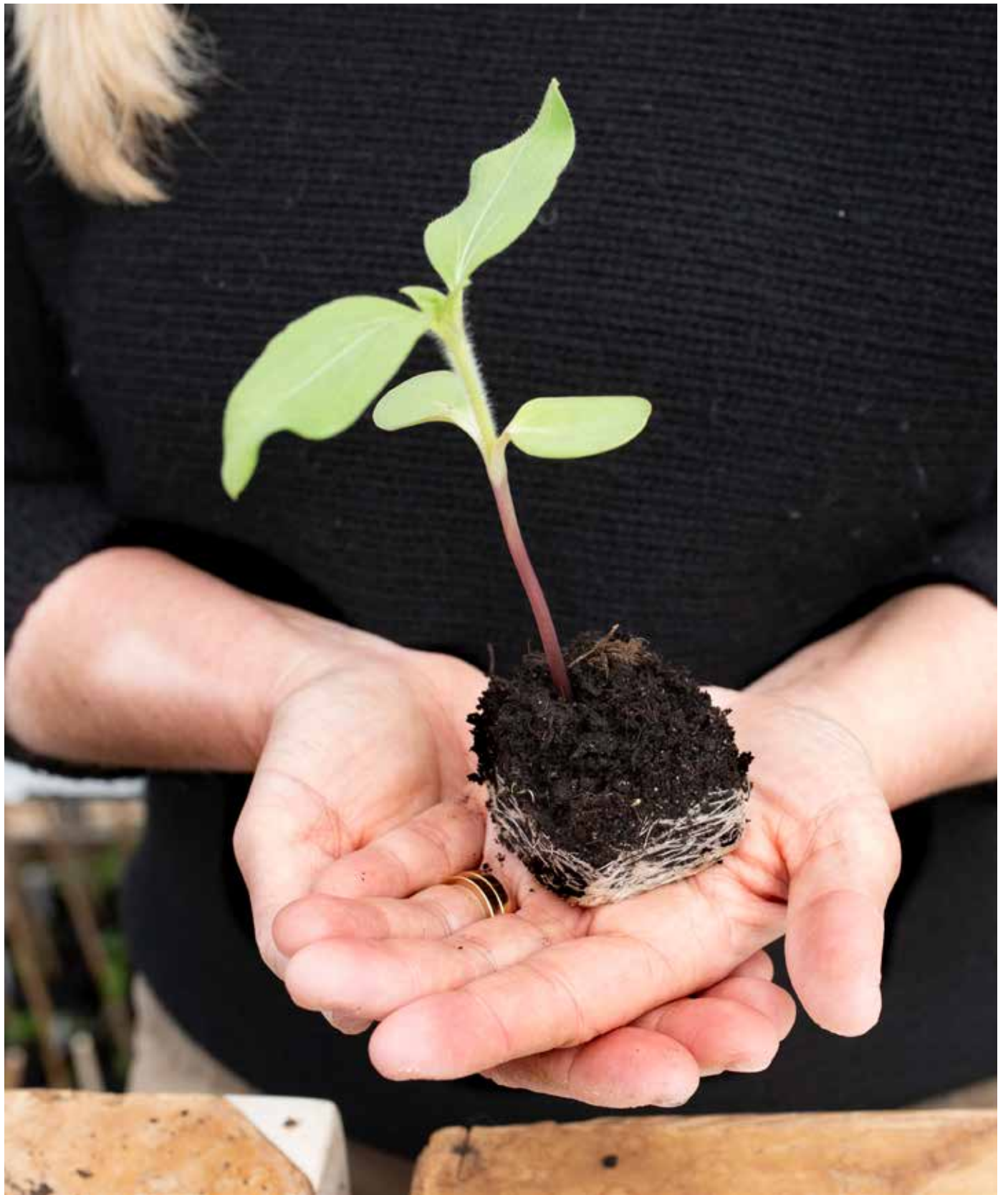
väldiga svårigheter som har byggts upp under en lång tid. Det är människor som är långtidssjukskrivna eller som har kommit hit som flyktingar. Många deltagare har ju ganska komplexa problem, det kan vara hälsa, det kan vara brist på utbildning, det kan vara dåliga erfarenheter på arbetsmarknaden eller så har man varit med om svåra saker på sin flykt till Sverige. Man måste se deras tillfrisknande och återhämtning i flera steg.

Det som jag har kunnat se, när jag har varit ute och träffat dem vid upprepade tillfällen, är denna tillväxt. Hur de har blommat upp och fått en ny tilltro till sin egen förmåga att se möjligheter som man tidigare överhuvudtaget inte uppmärksammade.

Jag ser att vistelsen i projektet har inneburit att de har fått självförtroende och förmåga att ta flera steg närmare arbetsmarknaden och ett oberoende liv.

47

"Handledarna har varit kanon, bästa tänkbara. De berömmar och uppmuntrar och får oss att tro på oss själva."

LEDNINGSGRUPP

ESF-projektet *Nätverk Lunds stift*

JOHANNES JÖRGENSEN *projektledare*
Huvudansvar för projektet. Förutom besök i församlingarna/föreningen har han deltagit i förberedandet och genomförandet av gemensamma aktiviteter.

CARITA IBARRA *stiftsdiakon*
Ansvar och samordning för arbetet med stiftets flyktingarbete, integration och social ekonomi.

PER HÅKANSSON *projekthandledare*
Huvuduppgift att besöka församlingarna/föreningen för att stötta och inspirera de lokala projektledarna. Ansvar för nätverksträffar och utbildningar.

KARWAN TOFIK *brobyggare*
Karwan arbetar som Lunds stifts brobyggare. Brobyggaren är en länk mellan nyanlända, det svenska samhället och församlingarna.

VALENTIN BAKRAN *projektekonom*
Stöd för de deltagande församlingarna/föreningen i deras ekonomiska redovisning till Lunds stift och ESF.

Personer du får möta i *Återhämtning – en värdig rehabilitering, sysselsättning och arbetsträning* är människor som av olika skäl lever i en utsatthet präglad av långtidsarbetslöshet, social isolering och hälsoproblem.

Du får även möta personer som arbetar med att skapa sammanhang för återhämtning.

Alla som på olika sätt har varit involverade i detta arbete har förändrats. Deltagarna berättar att de har blivit sedda, tagna på allvar och tagit flera steg mot en mer oberoende tillvaro, samtidigt som de har haft roligt.

Handledarna och de anställda i församlingarna berättar hur arbetet har berikat dem och församlingens liv.

I projektet har man arbetat med samhällspåverkan. Deltagarna har skrivit motioner och gett förslag till förändringar som förts fram i samtal med riksdagspolitiker. Dessa möten har varit omvälvande för både deltagarna och politikerna.

Det är bara tillsammans med de människor som lever i utsatthet som vi kan hitta de där öppningarna som ger utrymme för livskvalitet och hopp om ett jämlikt samhälle.

Per Håkansson

projekthandledare ESF-projektet *Nätverk Lunds stift*

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

ISBN 978-91-639-8257-6

